

Nr 218.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående efterskänkande av visst kyrkoherden i Lena församling ådömt skadestånd; given Stockholms slott den 14 april 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att det kyrkoherden i Lena församlings pastorat av Uppsala stift C. G. A. Löfdahl genom utslag av Uppsala läns norra domsagas häradsrätt den 9 mars 1915 till utgivande ådömda skadestånd för olovlig kalkbrytning å kyrkoherdebostället i nämnda församling må tillika med belöpande ränta efterskänkas.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alexis Hammarström.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 april 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Statsråden: VON SYDOW,

STENBERG,
Falk,
HAMMARSTRÖM,
MÄRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Ang. efter-
skänkande av
visst kyrko-
herden i Lena
församling
å dömt skade-
stånd.

Föredragande departementschefen, statsrådet Hammarström yttrade:
Med skrivelse den 31 december 1910 överlämnade överjägmästaren i bergslagsdistriktet till domänstyrelsen en från jägmästaren i Örbyhus revir inkommen anmälan, att kalkbrytning ägde rum å kyrkoherdebostället i Lena församling utan behörigt tillstånd och i sådan omfattning, att brytningen inkräktade på årshyggerna. Enligt en vid jägmästarens anmälan fogad avskrift av en från boställshavaren, kyrkoherden C. G. A. Löfdahl, infordrad förklaring hade kalkstensbrytning försiggått å bostället under en tid av minst 60 år, utan att, Löfdahl veterligt, någon anmärkning däremot blivit

framställd, och hade under Löfdahls tjänstetid kalk brutits allenast inom därförut upptagna brott. — Då skogsmarken vid bostället stod under boställshavarens vård och skötsel, överlämnade domänstyrelsen med skrivelse den 18 januari 1911 handlingarna i ärendet till kammarkollegium.

Efter det collegium i ärendet inhämtat yttranden av församlingen, kyrkoherden Löfdahl, vederbörande länsman, domkapitlet i Uppsala, Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län och domänstyrelsen, överlämnade collegium samtliga handlingar till kammaradvokatfiskalsämbetet för vidtagande av de åtgärder, som för bevakande av kronans rätt kunde befinnas erforderliga.

Advokatfiskalsämbetet infortrade till en början yttrande av Löfdahl, som därvid meddelade, att han till Kungl. Maj:t ingivit underdånig ansökning om tillstånd till fortsatt kalkbrytning å bostället ävensom att han vore villig att, intill dess berörda ansökning blivit prövad, till kyrkorådet i församlingen överlämna inflytande avkomst av kalkbrotten under förbehåll dock att få uppbära ränta å medlen.

Sedermåra anhöll ämbetet hos Kungl. Maj:ts befallningshavande, att utredning måtte verkställas angående det skadestånd på grund av den olovliga kalkbrytningen, varå kronan kunde äga anspråk, samt att Löfdahl måtte avfordras det skadeståndsböpp, som utredningen kunde giva vid handen.

Med resolution den 26 september 1913 överlämnade Kungl. Maj:ts befallningshavande dels utredning angående den avkomst, Löfdahl haft av kalkbrotten under de närmast föregående tio åren, dels ock bevis, att Löfdahl avfordrats det skadeståndsböpp, som vid utredningen befunnits skäligt. Av berörda utredning framgick, att för åren 1903 och 1904 samt för tiden den 1 januari — den 1 maj 1905 och den 1 maj—den 3 augusti 1908 någon avkomst av kalkbrotten icke influtit, samt att Löfdahl sedan den 1 maj 1905 till den 2 november 1911 i arrendeavgifter uppburit sammanlagt 4,000 kronor.

Enär Löfdahl icke godvilligt erlade av advokatfiskalsämbetet fordrat skadeståndsböpp, 4,000 kronor, uttog ämbetet stämning å Löfdahl till Uppsala läns norra domsagas häradsrätt med yrkande, att Löfdahl måtte åläggas att till kronan utgiva berörda böpp jämte ränta å de särskilda i sagda böpp ingående arrendeavgifter från respektiva betalningsdagar.

Genom utslag den 9 mars 1915, som sedermera vann laga kraft, förpliktades Löfdahl att till kronan utgiva skadestånd med 4,000 kronor jämte 5 procent ränta därå från stämningdagen den 17 september 1914, tills betalning skedde.

I förberörda av Löfdahl åsyftade ansökning, dagtecknad den 20 januari 1912, anhöll Löfdahl, att då tillgången på kalksten å bostället vore riklig och brytningen icke medförde någon nämnvärd skada för bostället, men ett förbud mot vidare kalkbrytning å bostället skulle vålla stora olägenheter för ortens lantbrukare och för den industri, som därav berodde, Kungl. Maj:t täcktes tillåta Löfdahl att jämväl därefter under sin tjänstetid, eller intill dess ny lönereglering trädde i kraft, mot avgift upplåta rätt till kalkbrytning å bostället i samma omfattning, som dittills ägt rum, med rätt för Löfdahl att uppbära och behålla inflytande arrendeavgälder.

Ansökningen remitterades till kammarkollegium, som i ärendet lät höra församlingen och vederbörande kronofogde samt inhämtade underdåniga utlåtanden av domkapitlet, Kungl. Maj:ts befallningshavande och domänstyrelsen, varjämte kammaradvokatfiskalsämbetet avgav infordrat yttrande i frågan.

Sedermera ingav Löfdahl ytterligare en ansökning, däri han anhöll, att därest någon skadeersättning för olovlig kalkbrytning skulle honom åläggas, denna skadeersättning måtte efterskänkas ävensom att det måtte medgivas Löfdahl att bryta kalk å bostället mot årlig billig avgäld, räknat från den 14 december 1911, då Löfdahl först erhållit underrättelse om att han icke ägde laglig rätt till kalkbrytning å bostället. Till stöd för denna anhållan anförde Löfdahl, att han, som sedan år 1884 i god tro i likhet med sina företrädare å kyrkoherdetjänsten tillgodogjort sig inkomsten från kalkstensbrotten, vore född år 1832 och efter 62 års tråget arbete i kyrkans och skolans tjänst numera i behov av ämbetsbiträde, att han haft tjugu barn att fostra, samt att han, som under de 32 första tjänståren haft ringa avlöning, nödgats skuldsätta sig och därtill lidit kännbara förluster på arrendatorer.

Även sistberörda ansökning remitterades till kammarkollegium, som lät höra Lena församling och dess kyrkoråd samt vederbörande kronofogde och inhämtade underdåniga utlåtanden av domkapitlet och Kungl. Maj:ts befallningshavande, varjämte kammaradvokatfiskalsämbetet inkom med infordrat yttrande över ansökningen.

Kyrkorådet vitsordade, att Löfdahl till följd av nedsatta krafter vore nödsakad hålla ämbetsbiträde, och anförde vidare, att inkomsterna från pastoratet under Löfdahls tjänstetid minskats betydligt samt att Löfdahl vore i behov av alla de ekonomiska förmåner, som kunde beredas honom, och icke torde, även med stora umbäranden, vara i stånd att utbetala den honom ådömda skadeersättningen.

Kammarkollegium avgav utlåtande i ärendet den 11 juli 1916 och erinrade därvid, att gällande lönereglering för Lena pastorat upphörde att

äga tillämpning den 30 april 1919. Vad beträffade Löfdahls anhållan att varda befriad från skyldigheten att till kronan erlægga det honom genom häradsrättens ovanberörda utslag för olovlig kalkbrytning å bostället ådömda skadestånd, funne kollegium sådana omständigheter hava i ärendet förebragts, att kollegium ansåge sig böra förorda bifall till denna anhållan.

Sedan därefter genom nådig remiss den 29 november 1916 Kungl. Maj:ts befallningshavande och domkapitlet anbefallts att från Löfdahl infordra förklaring, huruvida han medgäve, att kalkbrotten å kyrkoherdebostället i Lena församling redan nu bleve genom bemälda ämbetsmyndigheters försorg utarrenderade, överlämnade Kungl. Maj:ts befallningshavande med utlåtande den 12 januari 1917 jämte yttrande av domkapitlet en av Löfdahl avgiven förklaring, däri han förmålde sig utan villkor medgiva, att ifrågavarande kalkbrott redan nu utarrenderades i nyss angiven ordning.

Genom nådigt beslut den 26 januari 1917 fann Kungl. Maj:t sedermera gott, med förklarande att Kungl. Maj:t ville framdeles meddela beslut i fråga om efterskänkande av den Löfdahl ålagda skadeersättningen och med avslag å Löfdahls anhållan beträffande kalkbrottens utarrendering, föreskriva, att desamma skulle, så snart ske kunde, genom Kungl. Maj:ts befallningshavandes och domkapitlets försorg på särskilt arrende upplåtas i enlighet med bestämmelserna i förordningen den 15 september 1911 angående utarrendering av prästerskapets löneboställen samt att framdeles inflytande arrendeavgifter skulle till kyrkorådet i församlingen inbetalas för att av kyrkorådet tillika med förut dit överlämnade arrendeavgifter jämte å dessa sistnämnda upplupen ränta under församlingens ansvar förvaltas och göras räntebärande. Tillika förklarade sig Kungl. Maj:t vilja framdeles på förslag av Kungl. Maj:ts befallningshavande och domkapitlet förordna om arrendemedlens framtida disposition.

Slutligen avgav justitiekanslersämbetet den 27 februari 1917 infordrat underdånigt utlåtande i ämnet och anförde därvid följande:

Med hänsyn dels till att sökanden syntes hava handlat i god tro, då han på arrende upplåtit rätten att å bostället bryta kalksten och tillgodogjort sig arrendeavgifterna, dels ock till föreliggande ömmande omständigheter nåde justitiekanslersämbetet för sin del icke något att erinra mot att det sökanden ådömda skadeståndet med ränta efterskänktes. Det kunde ifrågasättas, huruvida icke härför erfordrades, förutom riksdagens bifall, även samtycke av kyrkomötet. Skadeståndet utgjorde ju ersättning för det att kalkstenen eller således en del av ett ecklesiastiskt boställe obehörigen frånhänts detta.

De i ärendet föreliggande omständigheter synas göra det otvivelaktigt,

Departement-
schefen.

att kyrkoherden Löfdahl varit i god tro, då han tillgodogjort sig inkomsten av de ifrågavarande kalkbrotten. Då härtill lägges, att Löfdahl är en till hög ålder kommen man, som nedlagt ett långvarigt och träget arbete i det allmännas tjänst, och att han, enligt vad som vitsordats, icke ens med stora umbäranden skulle kunna gälda den honom ådömda skadeersättningen, tvekar jag för min del icke att, i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna, förorda, att Löfdahl befrias från att utbetala nämnda skadeersättning. Såsom av justitiekanslersämbetet ifrågasatts, torde emellertid för ett beslut i denna riktning erfordras, förutom riksdagens bifall, även samtycke av kyrkomötet.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen medgiva,

att det kyrkoherden i Lena församlings pastorat av Uppsala stift C. G. A. Löfdahl genom utslag av Uppsala läns norra domsagas häradsrätt den 9 mars 1915 till utgivande ådömda skadestånd för olovlig kalkbrytning å kyrkoherdebostället i nämnda församling må tillika med belöpande ränta efterskänkas.

Vad departementschefen sålunda hemställt tacktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, i nåder bifalla; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.